

**Eötvös Loránd Tudományegyetem
Informatikai Kar**

**Eseményvezérelt alkalmazások
fejlesztése I**

9. előadás

**Adatbázis-kezelés elemi
eszközökkel**

Giachetta Roberto

<http://people.inf.elte.hu/groberto>

A MySQL adatbázis-kezelő

Elérhetősége

- A *MySQL* az egyik legnépszerűbb SQL alapú relációs adatbázis-kezelő motor, jelenleg az Oracle tulajdonában van
 - letölthető a www.mysql.com honlapról
 - elérhető ingyenes és kereskedelmi változata is
 - több platformon elérhető, legfrissebb változata az 5.5
 - grafikus kezelőfelülete a *MySQL Workbench*
 - több programozási nyelvhez is ad elérési felületet a *MySql Connector* segítségével (pl. C++, Java, .NET)

A MySQL adatbázis-kezelő

Használata

- A MySQL beépített felhasználó-kezeléssel rendelkezik
 - a rendszergazda felhasználó a **root**, a többi felhasználónak tetszőlegesen szabályozható a jogosultsága
 - felhasználót létrehozni a **create user** utasítással, jogosultságot felvenni a **grant privileges** utasítással lehet, pl.:

```
CREATE USER 'root'@'localhost' IDENTIFIED BY
    'asd123';
GRANT ALL PRIVILEGES ON *.* TO
    'tanulo'@'localhost' WITH GRANT OPTION;
```
 - a felhasználó megadásával léphetünk be a konzol felületre:

```
mysql -u root -p
```

A MySQL adatbázis-kezelő

Használata

- **Általános MySQL utasítások:**
 - **status:** adatbázisszerver állapotának lekérdezése
 - **show databases:** adatbázisok listázása
 - **use <adatbázis>:** adatbázis használatba vétele
 - **show tables:** aktuális adatbázis tábláinak listázása
 - **desc <táblanév>:** tábla oszlopainak listázása
 - **show table status like '<táblanév>':** tábla aktuális státuszának lekérdezése
 - **set password = '<jelszó>':** jelszóváltás

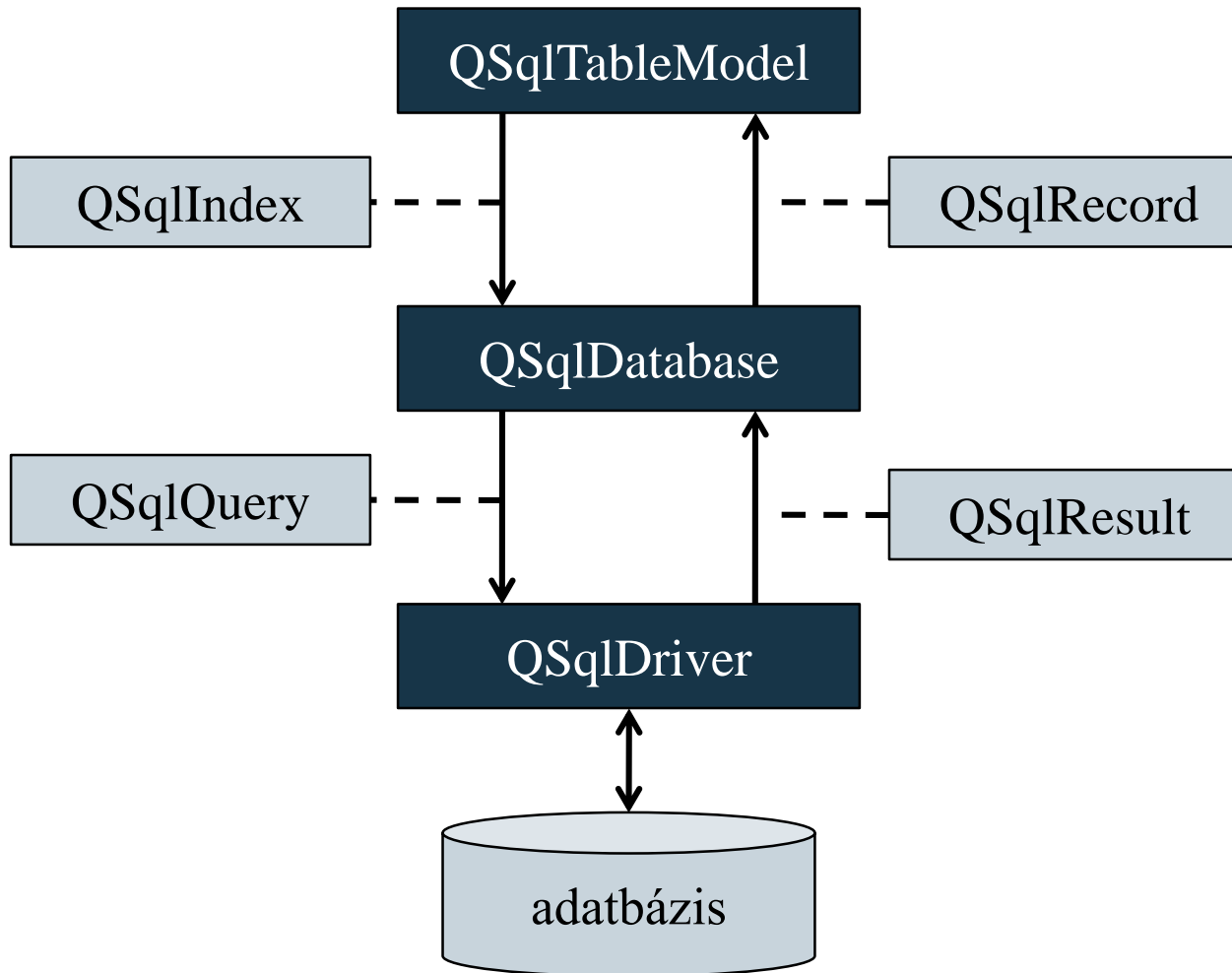
Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

A Qt adatbázis-kezelő modul

- A *QtSQL* modul biztosítja az SQL alapú adatbázisok kezelésének osztályait, amelyeket három csoportba sorolunk
 - a modell osztályok biztosítják a logikai adatbázist, és az interfészt a felületi réteg számára: `QSqlQueryModel`, `QSqlTableModel`, `QSqlRelationalModel`
 - az alkalmazásprogramozói (API) osztályok biztosítják az SQL elemek kezelését: `QSqlDataBase`, `QSqlQuery`, `QSqlError`, `QSqlField`, `QSqlIndex`, `QSqlRecord`
 - a meghajtó osztályok biztosítják az adatbázis elérését és a kommunikációt: `QSqlDriver`, `QSqlDriverCreator<T>`, `QSqlDriverCreatorBase`, `QSqlDriverPlugin`, `QSqlResult`

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

A Qt adatbázis-kezelő modul

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

A Qt adatbázis-kezelő modul

- A modul osztályainak használatához a megfelelő osztályt kell meghivatkozni az aktuális fájlban, illetve lehetőség van a teljes modul betöltésére is:

```
#include <QtSql>
```

- A modul alapból nem érhető el egy alap Qt alkalmazásban, használatát a projektfájlban jeleznünk kell a `QT += sql` utasítással

- a betöltendő modulok egy sorban is lehetnek, pl.

```
QT += core gui widgets sql
```

- amennyiben konzol felületen szerkesztünk, a projektfájl létrehozásakor is hozzáadhatjuk a modult:

```
qmake -project "QT += sql"
```


Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Adatbázis meghajtók

- A QtSQL modul több beépített meghajtót is tartalmaz a különböző adatbázis-motorok kezelésére, valamint felületet biztosít további meghajtók készítésére, pl.:
 - `QMYSQL`: MySQL
 - `QSQLITE2`, `QSQLITE`: SQLite
 - `QOCI`: Oracle Call Interface Driver
 - `QODBC`: Open Database Connectivity (ODBC), Microsoft SQL Serverhez, valamint más ODBC adatforrásokhoz
- Nincs minden meghajtó előre telepítve, bizonyos esetekben további csomagként (pl. `libqt5sql5-mysql`) kell hozzáadnunk őket

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Adatbázis kapcsolat

- Adatbázismotort betölteni, és kapcsolatot létesíteni a `QSqlDatabase` osztály segítségével tudunk, pl.:

```
QSqlDatabase db =  
    QSqlDatabase::addDatabase("QMYSQL");  
db.setHostName("localhost"); // szerver  
db.setDatabaseName("myDatabase"); // adatbázis  
db.setUserName("root"); // felhasználónév  
db.setPassword("root"); // jelszó
```

- a betöltést az `addDatabase()` statikus metódussal végezzük a meghajtó megadásával, beállíthatjuk a szerveret, az adatbázist, valamint a felhasználó adatait
- a rendelkezésre álló meghajtókat a `drivers()` metódussal kérhetjük le

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Adatbázis kapcsolat

- Lehetőségünk van több kapcsolatot is kezelni a programban (statikus metódusokkal):
 - a kapcsolatok elnevezéssel rendelkeznek, ezen keresztül érhetjük el őket: `addDatabase (<meghajtó>, <név>)`
 - kapcsolatok listázhatóak (`connectionNames ()`), lekérhetőek (`database (<név>)`), törölhetőek (`removeDatabase (<név>)`)
- Kapcsolatot megnyitni az `open ()`, bezárni a `close ()` művelettel tudunk
 - ha nem sikerül a megnyitás, hamissal tér vissza
 - a program bezárása nem zárja be a nyitott kapcsolatokat

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Parancskiadó objektumok

- SQL utasításokat `QSqlQuery` segítségével futtathatunk, pl.:

```
QSqlQuery query;  
if (query.exec("select id, data from myTable"))  
    // lekérdezés futtatása  
    // ... eredmények kiírása  
else // sikertelen futtatás  
    cout << query.lastError().text();
```
- a konstruktorban megadható paraméterként az adatbázis kapcsolat, ha nem adjuk meg, az alapértelmezettet használja
- az `exec()` művelettel tetszőleges utasítást végrehajthatunk, és igazsal tér vissza, amennyiben sikerült végrehajtania
- a `lastError()` segítségével lekérdezhethetjük a hiba okát

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Lekérdezések olvasása

- Amennyiben lekérdezést hajtottunk végre, az eredményt soronként kezeljük, azaz egyszerre nem látjuk a teljes eredményt csak egy sorát
 - lépegetni a `first()`, `next()`, `previous()`, `last()` utasításokkal
 - adott sorra ugrani a `seek(<sorszám>)` metódussal, mindegyik igazat ad, ha tudott lépni
 - alapból az eredmény első sora előtt állunk (tehát rögtön léptetni kell)
 - amennyiben csak előre akarunk lépkedni, a `setForwardOnly()` metódus optimalizálja a lekérdezést

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Lekérdezések olvasása

- értéket lekérdezni a kijelölt sorból a `value (<oszlopszám>)` metódussal tudunk
 - az érték `QVariant` típusú, így az tovább konvertálható alkalmas formára
- a `size ()` megadja a lekérdezett sorok számát

• Pl.:

```
while (query.next())
{
    cout << query.value(0).toString();
    // az első oszlop egész számot tartalmaz
    cout << query.value(1).toInt();
    // a második oszlopot szövegesen kérjük le
}
```

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Példa

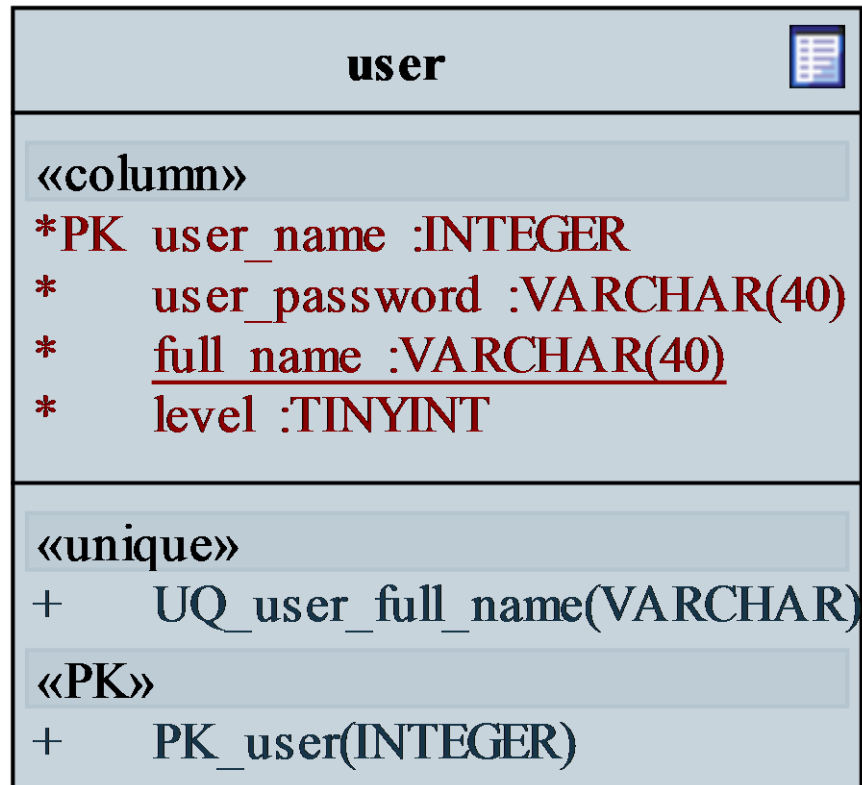
Feladat: Készítsünk egyszerű konzol alkalmazást, amely alkalmas az apartman adatbázis (**apartments**) felhasználók (**user**) táblájának beolvasására, sorok törlésére, valamint új értékek bevitelére.

- a program csak megfelelő felhasználónév/jelszó megadásával engedi elvégezni a tevékenységeket
- a program lekérdezés segítségével azonosít, beolvassa a táblatartalmat (azonosító, név, jelszó, szint), kilistázza, lehetőséget ad azonosító alapján törlésre, és beszúrásra
- a programot vezéreljük menü keresztül, ehhez hozzunk létre egy menü osztályt

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Példa

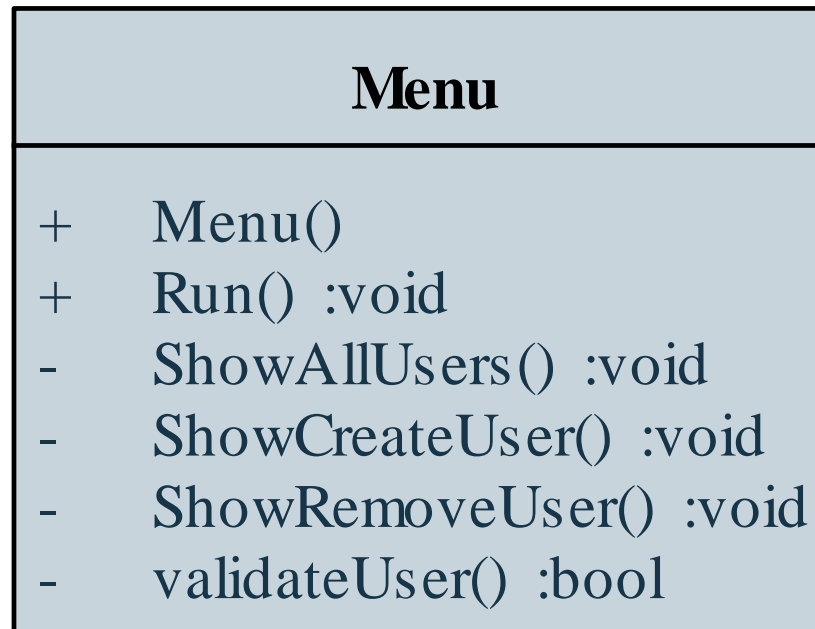
Tervezés (adatbázis):

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Példa

Tervezés (alkalmazás):

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Példa

Megvalósítás (main.cpp):

```
int main(int argc, char *argv[]){
    ...
    QSqlDatabase db =
        QSqlDatabase::addDatabase("QMYSQL");
    ... // kapcsolat létrehozása
    if (db.open()) { // kapcsolat megnyitása
        ... // sikeres kapcsolódás
        Menu m; m.Run(); // menü futtatása
        db.close(); // kapcsolat bezárása
    }
    else { ... } // sikertelen kapcsolódás
    return 0;
}
```

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Példa

Megvalósítás (menu.cpp):

```
void Menu::ShowRemoveUser() {  
    ...  
    getline(cin, userNameString);  
    QSqlQuery removeQuery; // törlő utasítás  
    removeQuery.exec("delete from user where  
                    user_name = '" +  
                    QString::fromStdString(userNameString) +  
                    "'"); // törlés végrehajtása  
}
```

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

SQL injekció

- Az adatbázisban tárolt adatokat meg kell óvni az idegenek elől, biztonságossá kell tenni az adatokhoz való hozzáférést
 - a programok az adatbázis-szerveren SQL lekérdezéseket futtatnak, amelyeket a programkódban összeállítanak szöveggként
 - az összeállítás során törekedni kell arra, hogy ne lehessen manipulálni az utasítást úgy, hogy az illetéktelen felhasználók hozzáférhessenek a tárolt adatokhoz
- Az SQL parancsok manipulációját nevezzük *SQL injekciónak* (*SQL injection*)
 - leggyakoribb webes környezetben

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

SQL injekció

- Pl.:

```
// felhasználónév/jelszó bekérése
```

```
QString query;
```

```
query.exec("select user_name from users where  
           user_name = '" + userName + "' and  
           password = '" + password + "'");
```

```
// userName = "", password = '' or '1' = '1"
```

```
// esetén:
```

```
query.exec("select user_name from users where  
           user_name = '' and password = ''  
           or '1' = '1'");
```

```
// a feltétel minden sorra igazat ad, az egész  
// táblát lekéri
```

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

SQL injekció

- Az SQL injekciók kivédésének több módja van:
 - a felhasználótól kapott értékek ellenőrzése, módosítása, pl.:
`userName = userName.remove("'");`
 - felhasználó által megadható adatok korlátozása, pl.:
`lineEdit.setInputMask("aaaaaaaaaaaaaaaa");`
`// csak alfabetikus karaktereket fogad el`
`lineEdit.setValidator(`
`QRegExpValidator("[A-Za-z0-9]{1,8}"));`
`// 1-8 db alfanumerikus karaktert fogad el`
 - paraméteres utasítások használata
 - az injekciót eleve kizáró megoldások használata (pl. modell-nézet architektúra)

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Utasítások paraméterezése

- Az utasítás paraméterezhető, azaz előre legyárthatjuk az utasítást a `prepare (<utasítás>)` utasítással
 - a paramétereket a `bindValue (<paraméter>, <érték>)` metódussal helyettesíthetjük be tényleges értékekre
 - pl.:

```
QSqlQuery query;  
query.prepare("INSERT INTO myTable(id, data)" +  
             "VALUES (:id, :data)");  
query.bindValue(":id", 1); // paraméter beírása  
query.bindValue(":data", "something");  
query.exec(); // végrehajtás
```
 - a behelyettesítéskor átkódolja a kapott szöveget

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Példa

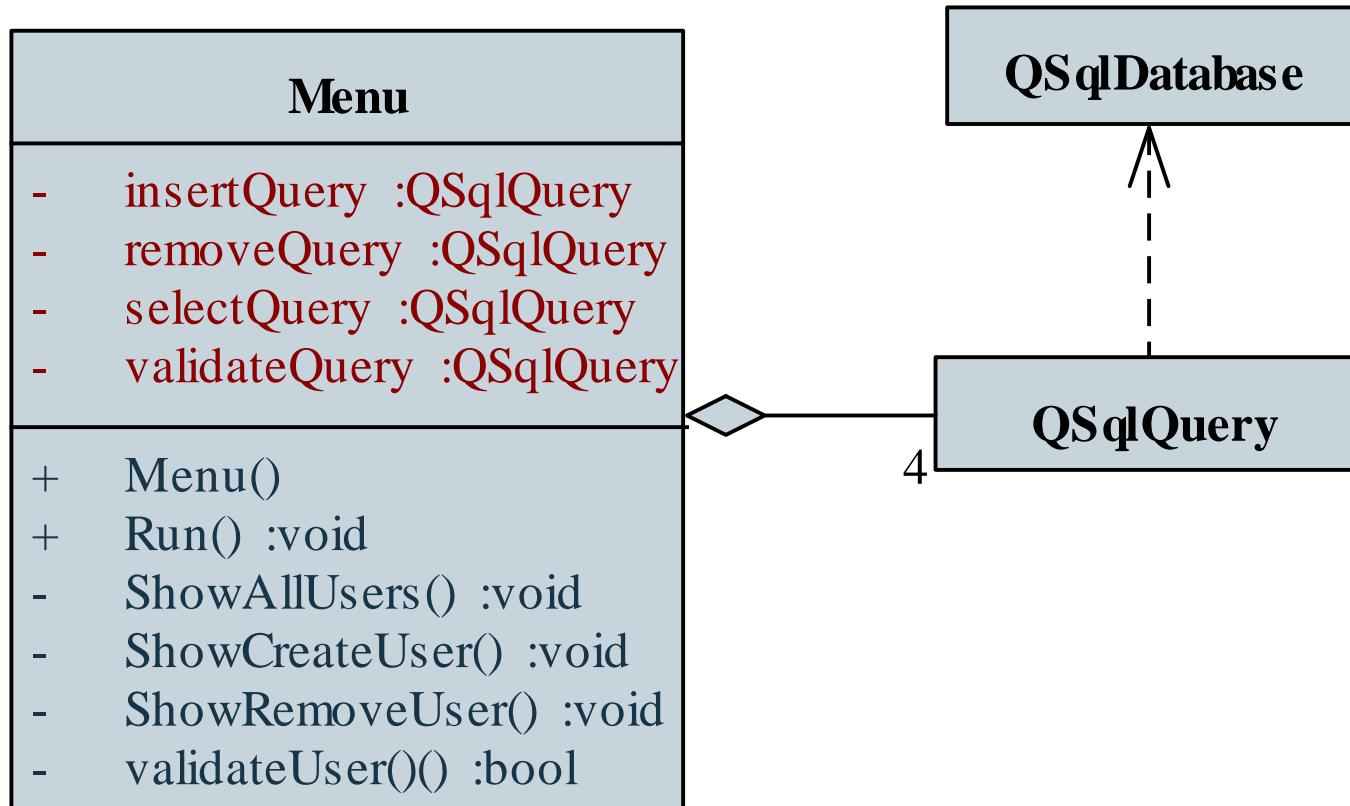
Feladat: Készítsünk egyszerű konzol alkalmazást, amely alkalmas az apartman adatbázis (**apartments**) felhasználók (**user**) táblájának beolvasására, sorok törlésére, valamint új értékek bevitelére.

- a program csak megfelelő felhasználónév/jelszó megadásával engedi elvégezni a tevékenységeket
- a program paraméteres utasításokat fog használni, kikerülve az SQL injekció lehetőségét
- azonosít, beolvassa a táblatartalmat (azonosító, név, jelszó, szint), kilistázza, lehetőséget ad azonosító alapján törlésre, és beszúrásra

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Példa

Tervezés:

Adatbázis-kezelés elemi eszközökkel

Példa

Megvalósítás (menu.cpp):

```
bool Menu::validateUser() {  
    ...  
    validateQuery.bindValue(":name",  
        QString::fromStdString(userName));  
    validateQuery.bindValue(":password",  
        QString::fromStdString(userPassword));  
    // paraméterek behelyettesítése  
    validateQuery.exec(); // lekérdezés futtatása  
  
    return validateQuery.next();  
    // ha van eredmény, akkor sikeres a lekérdezés  
}
```